

Gammelstad

- kyrkstaden och människorna
Maurits Nyström - Rolf Johansson

Gammelstad - kyrkstaden och människorna

Maurits Nyström

Rolf Johansson

Ett världsarv är ett kulturminne eller naturminne som är så värdefullt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det är en plats, ort, miljö eller objekt som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia.

FN-organisationen UNESCO upprätthåller en lista över världsarv och det står medlemsländer fritt att nominera objekt till listan.

År 2010 har Sverige 14 världsarv.

Världsarv från norr till söder

Laponia
Struves meridianbåge
Gammelstads kyrkstad
Höga Kusten
Falun och Kopparbergslagen
Engelsbergs bruk
Birka och Hovgården
Drottningholm
Skogskyrkogården
Hällristningsområdet Tanum
Hansestaden Visby
Radiostationen i Grimeton
Södra Ölands odlingslandskap
Örlogsstaden Karlskrona

Utgivare: Nederluleå hembygdsförening.
G:a Hamngatan 5, 954 33 Gammelstad. www.nederlulea.se
Layout och original: Rolf Johansson, Luleå. Korrektur: Kjell Lundholm.
Tryck: Oy Fram AB, Vasa Finland maj 2011.
ISBN 978-91-976982-3-8

Innehåll

Gammelstads kyrkstad, unik i världen - Maurits Nyström

Kyrkstäder allmänt;.....	5
Kyrkstadens uppkomst;.....	8
Traktens kolonisering och sockenbildningen;.....	8
Unik blandning av stadsplaner;.....	10
Kyrkstaden som sockencentrum;.....	12
Kyrkstadsseder;.....	12
Moderniseringen tränger fram;.....	16
Byggnadsskick och byggnader;.....	16
1900-talets hot mot kyrkstäderna;.....	20
Krig och ofärd;.....	20
1817 års kungliga brev;.....	22
Samstämmighet efter 1940;.....	26
De senaste årtiondenas stadsplaner;.....	26
Avslutning;.....	28
Mikaelihelgen i Gammelstad;.....	30
Källor och litteratur;.....	32

Kyrkstugeägarna berättar - Rolf Johansson

Slagskämpar och frieri;.....	37
Det var en underbar tid;.....	39
En gammal stuga;.....	41
Claras café;.....	41
Halstrad strömning och högmässa;.....	45
Kyrkstuga 262;.....	47
Vi på Hindersön;.....	49
I den stugan blev jag inte gammal;.....	51
Livet på Långön;.....	53
Vad skall man tro;.....	57
En bråkig flyttning;.....	57
Som jag minns;.....	57
En stulen cykel;.....	59
En användbar kyrkstuga;.....	59
Från gamla handlingar;.....	61
Avslutning;.....	63

Kyrkstaden och människorna är temat i denna skrift om Gammelstad, kulturminnet vid Luleälvens strand och därtill ett av Sveriges fjorton världsarv. Vi kan läsa om kyrkstäder och kolonisering, om stadsplaner och modernisering, om dåtid, nutid och framtid. Kyrkstugornas ägare har mycket att berätta om livet i de små husen runt medeltidskyrkan. Ena gången hade ungdomarna sina särskilda helger med ”ligg-i-lag” i all enkelhet. En annan gång upplevde de vuxna gudstjänster, vigsel, dop och begravning med kyrkstugan som den fasta punkten.

Historikern *Maurits Nyström* ger en översiktlig bakgrund eftersom vi kan tycka att myllret på kyrkplatsen blir övermäktigt. Redaktören *Rolf Johansson* har genom intervjuer med äldre sockenbor tagit fasta på vad man upplevt från förr. Båda har också egen erfarenhet av att äga och bo i kyrkstuga mitt i detta världsarv.